

Bijlage 3. Behandeling van de adviezen en bezwaren bij het ministerieel besluit tot definitieve bescherming als monument van de beeldbepalende gekandelaarde kapellinde op vijfsprong van wegen in Heers(Rukkelingen-Loon) en Gingelom (Jeuk)

Provincie: Limburg

Gemeente: Heers, 12de afdeling, sectie B – Gingelom, 8ste afdeling, sectie B

Objectnummer: 4.01/73022/176.1

-

Dossiernummer: 4.001/73022/101.1

Omschrijving:

Beeldbepalende gekandelaarde kapellinde op vijfsprong van wegen,
Walenstraat, Sterstraat, in Rukkelingen-Loon
Groene weg, Heysestraat en Walenstraat in Jeuk

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel, 22 DEC. 2016

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS

1. Adviezen uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige bescherming

1.1. Adviezen uitgebracht door de departementen en agentschappen van de beleidsdomeinen RWO, LNE, MOW en LV

1.1.1. Beleidsdomein Ruimtelijke ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed

Het advies werd gevraagd op 12 februari 2016.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

1.1.2. Beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie

Het advies werd gevraagd op 12 februari 2016.

Het departement Leefmilieu, Natuur en Energie, gecoördineerd advies van de diensten Ondergrond Vlaanderen en Land en Bodembescherming en Natuurlijke Rijkdommen, bracht op 2 maart 2016 een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Behandeling van het advies:

Het advies meldt dat er geen opmerkingen zijn met betrekking tot de aspecten rond bodembescherming, ondergrond en natuurlijke rijkdommen.

Conclusie: Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

Het agentschap voor Natuur en Bos bracht op 11 maart 2016 een gunstig advies uit over de voorlopige bescherming van de kapellinde op vijfsprong van wegen.

De overige agentschappen brachten geen advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

1.1.3. Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Het advies werd gevraagd op 12 februari 2016.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

1.1.4. Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Het advies werd gevraagd op 12 februari 2016.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

1.2. Advies uitgebracht door de betrokken gemeenten Heers en Gingelom

Het advies werd gevraagd op 12 februari 2016.

1.2.1. Gemeente Heers

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht op 14 maart 2016, een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier of het beschermingsbesluit.

1.2.2. Gemeente Gingelom

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht op 1 maart 2016 een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit.

1.3. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 12 februari 2016.

De VCOE bracht op 10 maart 2016 een voorwaardelijk gunstig advies uit over de bescherming van het onroerend goed. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Behandeling van het advies:

De commissie formuleerde volgende opmerkingen:

- a. Het is de commissie niet duidelijk wat de aanleiding is voor dit beschermingsvoorstel en hoe dit kadert in de doelstellingen van het beschermingsbeleid op Vlaams niveau.

Antwoord: In 2008 werd een criterianota voor de bescherming als monument van het belangrijkste levend houtig erfgoed in Vlaanderen, typerend voor de identiteit van de Vlaamse landschappen (thematisch-typologische en thematisch-geografische bescherming) opgemaakt. Deze criterianota vormt een afwegingskader voor het toetsen van de beschermingswaardigheid van houtig erfgoed. Samen met de criterianota werden 250 locaties goedgekeurd door de minister ter bescherming als monument, de zogenaamde A-lijst. Bij het opmaken van deze lijst is er op toegezien dat de selectie zowel thematisch-typologisch als thematisch-geografisch zo evenwichtig mogelijk was samengesteld. De selectie werd gemaakt op basis van de toen bestaande en gekende inventarissen van houtig erfgoed, die geen van alle gebiedsdekkend waren/zijn, maar desalniettemin over voldoende informatie beschikten om als voorlopig referentiekader te dienen. De afgelopen jaren werd het grootste deel van deze lijst al beschermd. De kapellinde op vijfsprong van wegen te Rukkelingen-Loon staat op deze A-lijst en werd geselecteerd omwille van zijn beeldbepalend karakter op een markante locatie, namelijk langs een vijfsprong van wegen, op de grens van twee gemeenten.

- b. Wat betreft de erfgoedwaarde van de kapellinde op de vijfsprong van wegen in Heers en Gingelom, merkt de commissie op dat de huidige situatie van de linde op deze open plek in het landschap nog nauwelijks refereert naar de oorspronkelijke configuratie van de Tilkenskapel omringd door drie kapellindes. Vandaag is slechts één linde (en een jongere linde die groeit in de restanten van een tweede linde) bewaard op een kleine verhoging. De commissie erkent wel dat deze boom een herkenningspunt vormt in het open landschap. De later aangebrachte boomkapel zou volkskundige waarde verlenen aan de boom. Ook de erfgoedwaarde van de zogenaamde grenssteen die mogelijk afkomstig is van de Tilkenskapel wordt onvoldoende onderbouwd. Ondanks de sterke historische gelaagdheid van deze plek in het open landschap, is de oorspronkelijke context van de kapellinde vandaag nog amper afleesbaar. Het is voor de commissie tevens onduidelijk in welke mate het samengaan van de boom en vijfsprong van wegen uniek of representatief is voor Vlaanderen.

Antwoord: De historische waarde van de linde, namelijk het feit dat het een geknotte kapelboom betreft is inderdaad eerder beperkt. De oorspronkelijke context van de kapel omringd door drie bomen, is nagenoeg volledig verdwenen. Desalniettemin blijft de boom als kapelboom herkenbaar. De soort, linde, is immers typisch en veel voorkomend als begeleidende boomsoort bij kapellen. Ook het traditioneel kandelaber van deze kapellindes wordt vaak waargenomen. Het recent terug toevoegen van een goed onderhouden boomkapel aan deze linde, versterkt deze herkenbaarheid. Over de steen die zich bij de boom bevindt, werd geen historische informatie teruggevonden. Uit het infopaneel bij de boom blijkt, dat de lokale bevolking deze steen als grenssteen beschouwt. Hier zijn echter geen harde bewijzen voor. Het betreft een grote witte kalksteen, die soms toepassing kende als grensafbakening (zoals bijvoorbeeld DIBE-relict 52895). De steen staat bovendien nabij de grens tussen twee gemeenten (Jeuk en Rukkelingen-Loon). Anderzijds maakt de grens hier geen knik, zoals gebruikelijk is op locaties waar grensmarkeringen werden aangebracht. Ook op topografische kaarten wordt er nergens melding gemaakt van een grenssteen (borne). Wanneer deze informatie gecombineerd wordt met de ligging van de steen, namelijk op de site van een voormalige kapel, en het ontbreken van inscripties op deze steen, lijkt het aannemelijker dat dit een steen is die resteert van de kapel en, omwille van de situering langs de gemeentegrens, na afbraak als grenssteen behouden werd. Ook hier zijn echter geen bewijzen voor. Gezien het ontbreken van ondubbelzinnige bewijsvoering wordt, uit wetenschappelijk principe, in voorwaardelijke wijs gesproken. De site kent inderdaad een sterke historische gelaagdheid, maar omwille van het verdwijnen van het ensemble bomen-kapel en het gebrek aan historische bronnen met betrekking tot het precieze ontstaan en uitzicht is de historische waarde eerder beperkt. De waarde hangt vooral samen met het traditioneel gebruik om kapellen en/of bomen als teken van devotie aan te planten op kruispunten en grenzen en het traditionele knotbeheer. Er werd daarom voor gekozen om dit op te nemen als volkskundige waarde, gezien ook aan deze definitie voldaan wordt, namelijk "Een onroerend goed heeft volkskundige waarde als het getuigt van gebruiken en gewoonten, voorstellingen en tradities van een specifieke bevolkingsgroep of gemeenschap in het verleden." Het is echter niet de historische en/of volkskundige waarde, maar vooral de esthetische en ruimtelijk-structurende waarde van de boom die de doorslag hebben gegeven om de boom voor te dragen voor bescherming. De selectie gebeurde op basis van de wetenschappelijke inventaris van de Houtige Beplantingen met Erfgoedwaarde. Deze inventaris is niet gebiedsdekkend voor Vlaanderen (met uitzondering van de gemeenten Herne, Bornem, Zwalm, Heuvelland en Voeren) en bevat momenteel 1672 bomen en struiken met erfgoedwaarde. De aanvulling van de inventaris gebeurt continu op basis van geografische inventarisaties naar aanleiding van vaststellingen (voordien aanduidingen) van ankerplaatsen en op basis van de beoordeling van ad-hoc beschermingsaanvragen en meldingen. Op basis van zoekopdrachten in deze inventaris, uitgevoerd op 21 en 22 maart 2016, kan volgende informatie afgeleid worden:

- Er zijn 129 kapelbomen opgenomen in de inventaris, hoofdzakelijk lindes (97), waarvan ongeveer 1/3 gekandelaard of geknot. In de provincie Limburg werden 20 kapelbomen geregistreerd.
 - Er zijn 126 kruispuntbomen opgenomen in de inventaris. Het betreft voornamelijk bomen op een driesprong of kruispunt van 4 wegen. Kruispunten van 5 of meer wegen, gemarkeerd door een boom, zijn eerder zeldzaam. In de inventaris werden 3 bomen(groepen) op een gelijkaardige configuratie van wegen opgenomen: een reeds beschermde linde op een vijfsprong in Duisburg (relict 130765), een kapel met 3 gekandelaarde lindes in Bavegem (relict 130402) en drie eiken op een merkwaardig kruispunt in 's Gravenvoeren (relict 132366).
 - Er werden 33 grensbomen in de inventaris opgenomen, waarvan 9 in Limburg. Dit zijn bomen die een administratieve grens markeren. Een tiental van deze bomen bevindt zich tevens op een kruispunt, waarvan 3 in Limburg.
 - Het aantal beeldbepalende bomen in een overwegend open agrarisch landschap kan, wegens het ontbreken van een thesaurusterm voor esthetische of ruimtelijk-structurerende waarden, niet eenduidig gezocht worden in de inventaris. Op basis van een screening van zoekopdrachten voor kapelbomen, kruispuntbomen, grensbomen en solitaire bomen, blijkt dat een twintigtal bomen een gelijkaardig beeldbepalend karakter hebben als de kapellinde in Rukkelingen-Loon.
 - De combinatie van een kapelboom, gelegen langs een markant kruispunt (in dit geval een vijfsprong) op een administratieve grens die bovendien beeldbepalend is in een overwegend open agrarisch landschap is uniek. Een uitgebreidere motivering wordt opgenomen in het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit. Om de esthetische en ruimtelijk-structurerende waarden meer te benadrukken wordt de titel bovendien gewijzigd in "Beeldbepalende geknotte kapellinde op vijfsprong van wegen".
- c. De afbakening van de kapellinde in Heers is goed onderbouwd, maar bakent bijkomend ook de vijfsprong van wegen (de eerste 10 m van elke weg) af als monument. De commissie meent dat een volwaardige aanduiding van de vijfsprong als monument niet in verhouding staat tot de erfgoedwaarde van de kapellinde.

Antwoord: De ligging langs een kruispunt, en meer bepaald een vijfsprong van wegen, is een belangrijk onderdeel van de ruimtelijk-structurerende waarde van de boom en zijn beeldbepalend karakter. Behoud van dit kruispunt is dus noodzakelijk in functie van het behoud van deze erfgoedwaarden. De afbakening van de aanzet van deze wegen werd bijgevolg mee opgenomen binnen de afbakening als monument. De keuze om de eerste 10 m mee op te nemen gebeurde arbitrair en is inderdaad niet strikt noodzakelijk. Daarom zal de afbakening beperkt worden tot de eerste 3 m van de wegen. Op die manier valt het grootste deel van de wegen ook binnen de perimeter noodzakelijk voor het behoud van de boom zelf.

- d. De commissie keurt de voorlopige bescherming goed op voorwaarde dat de erfgoedwaarden die aan de basis liggen van de bescherming verder worden gemotiveerd en onderbouwd. De commissie vraagt de erfgoedobjecten te toetsen aan de selectiecriteria zeldzaamheid, herkenbaarheid, representativiteit, contextwaarde en ensemblewaarde. Deze toetsing dient deel uit te maken van het inhoudelijke dossier.

Antwoord: De motivering wordt uitgebreid in het dossier en het ministerieel besluit.

Conclusie: het advies heeft invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1. De titel van de bescherming werd gewijzigd in "Beeldbepalende gekandelaarde kapellinde op een vijfsprong van wegen."
2. In het inhoudelijk dossier werd onder het beschrijvend gedeelte bij het historisch overzicht volgende informatie toegevoegd: "Nabij de boom is nog een lokale witte

kalksteen aanwezig. Uit het infobord dat bij de boom geplaatst werd, blijkt dat de lokale bevolking deze steen als grenssteen beschouwt. Dergelijke stenen werden ook elders in de provincie Limburg als grenssteen gebruikt en de steen bevindt zich nabij een administratieve grens, namelijk tussen Jeuk en Rukkelingen-Loon. Er zijn echter geen harde bewijzen hiervoor. De steen bevat geen inscripties, werd nergens vermeld als 'borne' op topografische kaarten en bevindt zich niet langs de knik van een grens, waar grensmarkeringen algemeen voorkomen. Gezien de ligging op de site van de voormalige kapel is het daarom goed mogelijk dat het hier gaat om een overblijfsel van de Tilkskappel dat werd gerecupereerd als grenssteen. De boom bevindt zich immers op de grens van twee fusiegemeenten (Gingelom en Heers) die werden gevormd in dezelfde periode als de ruilverkavelingen en de afbraak van de kapel."

3. In het inhoudelijk dossier werd onder het beschrijvend gedeelte bij de beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken de steen gespecificeerd als een "lokale witte kalkzandsteen".
4. In het ministerieel besluit wordt artikel 2 3° c als volgt gewijzigd: "de (grens)steen op dit perceel, een lokale witte kalkzandsteen die beschouwd wordt als grenssteen en mogelijk nog het enige relict is van de Tilkskappel."
5. In het inhoudelijk dossier werd in het evaluerend gedeelte onder evaluatie van de erfgoedwaarden de esthetische waarde als volgt gewijzigd: "De beeldbepalende gekandelaarde linde, gelegen op een licht opgehoogd driehoekig terrein langs een vijfsprong van wegen, is dominant aanwezig in een eerder eenvormig open landbouwlandschap. Door zijn traditionele beheersvorm, biedt de boom zowel in de winter, wanneer de knoestige gesteltakken goed zichtbaar zijn, als in de zomer, wanneer de kruin een mooie ovale vorm aanneemt, een esthetisch mooie aanblik. Het goed onderhouden boomkapelletje, versierd met kunstbloemen, draagt bij aan deze belevingswaarde. Mits goed onderhoud zal deze esthetische waarde, naarmate de boom ouder, dikker en imposanter wordt, nog toenemen in de toekomst." Deze waarde werd op dezelfde manier gewijzigd in het ministerieel besluit.
6. In het inhoudelijk dossier werd in het evaluerend gedeelte onder evaluatie van de erfgoedwaarden de ruimtelijk-structurende waarde als volgt gewijzigd: "De gekandelaarde kapellinde bevindt zich langs een vijfsprong van wegen in een open landbouwgebied en trekt zo alle aandacht naar zich toe. Deze beeldbepalende boom staat op een licht opgehoogd terrein en vormt een duidelijk oriëntatiepunt in een eerder eentonig landschap, gekenmerkt door grote akkers en enkele laagstamboomgaarden. Door het open landschap is ook het stervormige wegenpatroon duidelijk herkenbaar. De noord-zuid lopende Walenstraat, geflankeerd door de gekandelaarde linde met daarnaast een witte lokale kalkzandsteen die tegenwoordig als grenssteen wordt beschouwd, visualiseert bovendien de grens tussen de (deel)gemeenten Jeuk (Gingelom) en Rukkelingen-Loon (Heers). Hoewel het inplanten van een boom langs kruispunten en administratieve grenzen een algemeen gebruik is, komen bomen op dergelijke markante kruispunten, waar meer dan 4 wegen samenkomen, zelden voor. Op basis van de Inventaris Houtige Beplantingen met Erfgoedwaarde (toestand 21/03/2016) zijn er momenteel slechts drie gelijkaardige locaties gekend. De combinatie van dergelijke beeldbepalende boom in een eerder open agrarisch landschap die werd ingeplant op een markant kruispunt en bovendien op een administratieve grens, maakt deze boom uniek in Vlaanderen."
7. In het ministerieel besluit werd de omschrijving van de ruimtelijk-structurende waarde als volgt aangepast: "De gekandelaarde kapellinde bevindt zich langs een vijfsprong van wegen in een open landbouwgebied en trekt zo alle aandacht naar zich toe. Deze beeldbepalende boom staat op een licht opgehoogd terrein en vormt een duidelijk oriëntatiepunt in een eerder eentonig landschap, gekenmerkt door grote akkers en enkele laagstamboomgaarden. Door het open landschap is ook het stervormige wegenpatroon duidelijk herkenbaar. De noord-zuid lopende Walenstraat, geflankeerd door de gekandelaarde linde met daarnaast een witte lokale kalkzandsteen die tegenwoordig als grenssteen wordt beschouwd, visualiseert bovendien de grens

tussen de (deel)gemeenten Jeuk (Gingelom) en Rukkelingen-Loon (Heers). De combinatie van een beeldbepalende kapelboom in een eerder open agrarisch landschap, ingeplant op een markant kruispunt en bovendien op een administratieve grens, is, op basis van de op heden gekende informatie, uniek in Vlaanderen;"

8. In het inhoudelijk dossier werd in het evaluerend gedeelte onder evaluatie van de erfgoedwaarden de volkskundige waarde als volgt gewijzigd: "De zomerlinde werd in oorsprong vermoedelijk aangeplant bij de thans verdwenen Tilkenskapel. Deze kapel werd circa 1840 op privé-initiatief opgericht op een kruispunt van vijf wegen en langs de administratieve grens van twee gemeenten. Vermoedelijk werden op hetzelfde moment drie lindebomen rondom de kapel aangeplant. Het voorzien van grenspunten en straathoeken van kleine religieuze monumenten, bomen en/of markeringspunten, is een typisch plattelandsgebruik. Deze uiting van devotie vond vooral plaats vanaf de tweede helft van de 19de eeuw, toen het katholieke geloof, en vooral de Mariaverering, een sterke heropleving kende. Kapelletjes werden in die periode veelvuldig opgericht, voornamelijk ter bescherming, om genezing af te smeken of als dank. Het aanplanten van lindes bij kapellen is een oud volksgebruik dat zijn oorsprong vindt in de voorchristelijke boomverering. Tijdens de kerstening werden heidense gebruiken in een christelijk jasje gestoken om zo het nieuwe geloof verteerbaarder te maken. De Germaanse godin Freya, die vroeger in de lindebomen vereerd werd, ruimde plaats voor Maria. Kapelletjes werden in (linde)bomen gehangen of werden opgericht onder de schaduw van een boom (Lukács-Graus, 2000). Op basis van de Inventaris Houtige Beplantingen met Erfgoedwaarde (d.d. 21/03/2016) blijkt dat circa 1/3 tot de helft van deze kapellindes een traditioneel beheer kenden zoals het knotten of kandelabereren. Kandelabereren is een oude beheersvorm, waarbij de gesteltakken periodiek teruggezet worden, die leidt tot een mooie ellipsvormige kruinontwikkeling. Het oorspronkelijk ensemble van een kapel met drie lindes is verdwenen. Slechts één geknotte kapellinde en een jonge opgaande linde ontsproten uit de opslag van een verdwenen boom bleven bewaard. Mogelijk is ook de witte kalkzandsteen nabij de bomen, thans beschouwd als grenssteen, nog een relict van de kapel. De kapel, evenals de twee andere oorspronkelijk aangeplante lindes, verdwenen in de tweede helft van de 20ste eeuw. Ondanks het ontbreken van de oorspronkelijke kapel, blijft de overgebleven geknotte linde herkenbaar als kapelboom. Dit is te danken aan de soort, het traditionele beheer, dat nog actief wordt voortgezet, de ligging langs een kruispunt van wegen en op een administratieve grens en de recente toevoeging van een, eveneens nog actief onderhouden en versierde, boomkapel waardoor zijn oorspronkelijke functie werd hersteld."
9. In het ministerieel besluit werd de omschrijving van de volkskundige waarde als volgt aangepast: "De gekandelaarde zomerlinde, daterend uit een periode dat de katholieke devotie herop leefde, is getuige van een typisch plattelandsgebruik om grenspunten en straathoeken te voorzien van bomen, kleine religieuze monumenten en markeringspunten. Het aanplanten van lindes bij kapellen is een oud volksgebruik dat zijn oorsprong vindt in de voorchristelijke boomverering. Het kandelabereren van deze lindes is een traditionele beheersvorm die leidt tot een mooie ellipsvormige kruin. Ondanks het ontbreken van de oorspronkelijke kapel, blijft de overgebleven geknotte linde herkenbaar als kapelboom. Dit is te danken aan de soort, het traditionele beheer, dat nog actief wordt voortgezet, de ligging langs een kruispunt van wegen en op een administratieve grens en de recente toevoeging van een, eveneens nog actief onderhouden en versierde, boomkapel waardoor zijn oorspronkelijke functie werd hersteld."
10. De afbakening werd beperkt tot de straal nodig voor behoud van de boom, het kruispunt en een aanzet van 3 m van elke weg. De afbakening van het kruispunt werd in het inhoudelijk dossier bijkomend als volgt gemotiveerd: "De markante ligging, langs een vijfsprong van wegen op de grens van twee gemeenten, is een essentieel onderdeel van de ruimtelijk-structurerende waarde en het beeldbepalend karakter van de linde. Ook behoud van het kruispunt is dus noodzakelijk in functie van het behoud van de

erfgoedwaarden. Er wordt bijgevolg voorgesteld om volgende zone te beschermen als monument: de vijfspiong van wegen (Walenstraat, Sterstraat, Heyseltstraat, Groene Weg) en de aanzet van deze wegen, namelijk de eerste 3 m, vertrekkende vanaf de vijfspiong met daarop aansluitend een cirkelvormige zone met straal van 19 m en de linde als middelpunt, kadastraal gekend als: Heers, 12de afdeling, sectie B, 122A (deel), 128K (deel), 136A en deel uitmakend van het openbaar domein en Gingelom, 8ste afdeling, sectie B, 220G (deel), 226C (deel) en deel uitmakend van het openbaar domein." Deze afbakening werd ook gewijzigd in het ministerieel besluit.

1.4. Conclusie

De uitgebrachte adviezen hebben invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1. De titel van de bescherming werd gewijzigd in "Beeldbepalende gekandelaarde kapellinde op een vijfspiong van wegen."
2. In het inhoudelijk dossier werd onder het beschrijvend gedeelte bij het historisch overzicht volgende informatie toegevoegd: "Nabij de boom is nog een lokale witte kalksteen aanwezig. Uit het infobord dat bij de boom geplaatst werd, blijkt dat de lokale bevolking deze steen als grenssteen beschouwt. Dergelijke stenen werden ook elders in de provincie Limburg als grenssteen gebruikt en de steen bevindt zich nabij een administratieve grens, namelijk tussen Jeuk en Rukkelingen-Loon. Er zijn echter geen harde bewijzen hiervoor. De steen bevat geen inscripties, werd nergens vermeld als 'borne' op topografische kaarten en bevindt zich niet langs de knik van een grens, waar grensmarkeringen algemeen voorkomen. Gezien de ligging op de site van de voormalige kapel is het daarom goed mogelijk dat het hier gaat om een overblijfsel van de Tilkenskapel dat werd gerecupereerd als grenssteen. De boom bevindt zich immers op de grens van twee fusiegemeenten (Gingelom en Heers) die werden gevormd in dezelfde periode als de ruilverkavelingen en de afbraak van de kapel."
3. In het inhoudelijk dossier werd onder het beschrijvend gedeelte bij de beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken de steen gespecificeerd als een "lokale witte kalkzandsteen".
4. In het ministerieel besluit wordt artikel 2 3° c) als volgt gewijzigd: "de (grens)steen op dit perceel, een lokale witte kalkzandsteen die beschouwd wordt als grenssteen en mogelijk nog het enige relict is van de Tilkenskapel."
5. In het inhoudelijk dossier werd in het evaluerend gedeelte onder evaluatie van de erfgoedwaarden de esthetische waarde als volgt gewijzigd: "De beeldbepalende gekandelaarde linde, gelegen op een licht opgehoogd driehoekig terrein langs een vijfspiong van wegen, is dominant aanwezig in een eerder eenvormig open landbouwlandschap. Door zijn traditionele beheersvorm, biedt de boom zowel in de winter, wanneer de knoestige gesteltakken goed zichtbaar zijn, als in de zomer, wanneer de kruin een mooie ovale vorm aanneemt, een esthetisch mooie aanblik. Het goed onderhouden boomkapelletje, versierd met kunstbloemen, draagt bij aan deze belevingswaarde. Mits goed onderhoud zal deze esthetische waarde, naarmate de boom ouder, dikker en imposanter wordt, nog toenemen in de toekomst." Deze waarde werd op dezelfde manier gewijzigd in het ministerieel besluit.
6. In het inhoudelijk dossier werd in het evaluerend gedeelte onder evaluatie van de erfgoedwaarden de ruimtelijk-structurerende waarde als volgt gewijzigd: "De gekandelaarde kapellinde bevindt zich langs een vijfspiong van wegen in een open landbouwgebied en trekt zo alle aandacht naar zich toe. Deze beeldbepalende boom staat op een licht opgehoogd terrein en vormt een duidelijk oriëntatiepunt in een eerder eentonig landschap, gekenmerkt door grote akkers en enkele laagstamboomgaarden. Door het open landschap is ook het stervormige wegenpatroon duidelijk herkenbaar. De noord-zuid lopende Walenstraat, geflankeerd door de gekandelaarde linde met daarnaast een witte lokale kalkzandsteen die tegenwoordig als grenssteen wordt

beschouwd, visualiseert bovendien de grens tussen de (deel)gemeenten Jeuk (Gingelom) en Rukkelingen-Loon (Heers). Hoewel het inplanten van een boom langs kruispunten en administratieve grenzen een algemeen gebruik is, komen bomen op dergelijke markante kruispunten, waar meer dan 4 wegen samenkomen, zelden voor. Op basis van de Inventaris Houtige Beplantingen met Erfgoedwaarde (toestand 21/03/2016) zijn er momenteel slechts drie gelijkaardige locaties gekend. De combinatie van dergelijke beeldbepalende boom in een eerder open agrarisch landschap die werd ingeplant op een markant kruispunt en bovendien op een administratieve grens, maakt deze boom uniek in Vlaanderen."

7. In het ministerieel besluit werd de omschrijving van de ruimtelijk-structurende waarde als volgt aangepast: "De gekandelaarde kapellinde bevindt zich langs een vijfsprong van wegen in een open landbouwgebied en trekt zo alle aandacht naar zich toe. Deze beeldbepalende boom staat op een licht opgehoogd terrein en vormt een duidelijk oriëntatiepunt in een eerder eentonig landschap, gekenmerkt door grote akkers en enkele laagstamboomgaarden. Door het open landschap is ook het stervormige wegenpatroon duidelijk herkenbaar. De noord-zuid lopende Walenstraat, geflankeerd door de gekandelaarde linde met daarnaast een witte lokale kalkzandsteen die tegenwoordig als grenssteen wordt beschouwd, visualiseert bovendien de grens tussen de (deel)gemeenten Jeuk (Gingelom) en Rukkelingen-Loon (Heers). De combinatie van een beeldbepalende kapelboom in een eerder open agrarisch landschap, ingeplant op een markant kruispunt en bovendien op een administratieve grens, is, op basis van de op heden gekende informatie, uniek in Vlaanderen;"
8. In het inhoudelijk dossier werd in het evaluerend gedeelte onder evaluatie van de erfgoedwaarden de volkskundige waarde als volgt gewijzigd: "De zomerlinde werd in oorsprong vermoedelijk aangeplant bij de thans verdwenen Tilkenskapel. Deze kapel werd circa 1840 op privé-initiatief opgericht op een kruispunt van vijf wegen en langs de administratieve grens van twee gemeenten. Vermoedelijk werden op hetzelfde moment drie lindebomen rondom de kapel aangeplant. Het voorzien van grenspunten en straathoeken van kleine religieuze monumenten, bomen en/of markeringspunten, is een typisch plattelandsgebruik. Deze uiting van devotie vond vooral plaats vanaf de tweede helft van de 19de eeuw, toen het katholieke geloof, en vooral de Mariaverering, een sterke heropleving kende. Kapelletjes werden in die periode veelvuldig opgericht, voornamelijk ter bescherming, om genezing af te smeken of als dank. Het aanplanten van lindes bij kapellen is een oud volksgebruik dat zijn oorsprong vindt in de voorchristelijke boomverering. Tijdens de kerstening werden heidense gebruiken in een christelijk jasje gestoken om zo het nieuwe geloof verteerbaarder te maken. De Germaanse godin Freya, die vroeger in de lindebomen vereerd werd, ruimde plaats voor Maria. Kapelletjes werden in (linde)bomen gehangen of werden opgericht onder de schaduw van een boom (Lukács-Graus, 2000). Op basis van de Inventaris Houtige Beplantingen met Erfgoedwaarde (d.d. 21/03/2016) blijkt dat circa 1/3 tot de helft van deze kapellindes een traditioneel beheer kenden zoals het knotten of kandelabereren. Kandelabereren is een oude beheersvorm, waarbij de gesteltakken periodiek teruggezet worden, die leidt tot een mooie ellipsvormige kruinontwikkeling. Het oorspronkelijk ensemble van een kapel met drie lindes is verdwenen. Slechts één geknotte kapellinde en een jonge opgaande linde ontsproten uit de opslag van een verdwenen boom bleven bewaard. Mogelijk is ook de witte kalkzandsteen nabij de bomen, thans beschouwd als grenssteen, nog een relict van de kapel. De kapel, evenals de twee andere oorspronkelijk aangeplante lindes, verdwenen in de tweede helft van de 20ste eeuw. Ondanks het ontbreken van de oorspronkelijke kapel, blijft de overgebleven geknotte linde herkenbaar als kapelboom. Dit is te danken aan de soort, het traditionele beheer, dat nog actief wordt voortgezet, de ligging langs een kruispunt van wegen en op een administratieve grens en de recente toevoeging van een, eveneens nog actief onderhouden en versierde, boomkapel waardoor zijn oorspronkelijke functie werd hersteld."

9. In het ministerieel besluit werd de omschrijving van de volkskundige waarde als volgt aangepast: "De gekandelaarde zomerlinde, daterend uit een periode dat de katholieke devotie heropleefde, is getuige van een typisch plattelandsgebruik om grenspunten en straathoeken te voorzien van bomen, kleine religieuze monumenten en markeringspunten. Het aanplanten van linden bij kapellen is een oud volksgebruik dat zijn oorsprong vindt in de voorchristelijke boomverering. Het kandelaberen van deze linden is een traditionele beheersvorm die leidt tot een mooie ellipsvormige kruin. Ondanks het ontbreken van de oorspronkelijke kapel, blijft de overgebleven geknotte linde herkenbaar als kapelboom. Dit is te danken aan de soort, het traditionele beheer, dat nog actief wordt voortgezet, de ligging langs een kruispunt van wegen en op een administratieve grens en de recente toevoeging van een, eveneens nog actief onderhouden en versierde, boomkapel waardoor zijn oorspronkelijke functie werd hersteld."
10. De afbakening werd beperkt tot de straal nodig voor behoud van de boom, het kruispunt en een aanzet van 3 m van elke weg. De afbakening van het kruispunt werd in het inhoudelijk dossier bijkomend als volgt gemotiveerd: "De markante ligging, langs een vijfspromg van wegen op de grens van twee gemeenten, is een essentieel onderdeel van de ruimtelijk-structurerende waarde en het beeldbepalend karakter van de linde. Ook behoud van het kruispunt is dus noodzakelijk in functie van het behoud van de erfgoedwaarden. Er wordt bijgevolg voorgesteld om volgende zone te beschermen als monument: de vijfspromg van wegen (Walenstraat, Sterstraat, Heyseltstraat, Groene Weg) en de aanzet van deze wegen, namelijk de eerste 3 m , vertrekkende vanaf de vijfspromg met daarop aansluitend een cirkelvormige zone met straal van 19 m en de linde als middelpunt, kadastraal gekend als: Heers, 12de afdeling, sectie B, 122A (deel), 128K (deel), 136A en deel uitmakend van het openbaar domein en Gingelom, 8ste afdeling sectie B, 220G (deel), 226C (deel) en deel uitmakend van het openbaar domein." Deze afbakening werd ook gewijzigd in het ministerieel besluit.

2. Bezwaren uitgebracht na de voorlopige bescherming

Gemeente Gingelom organiseerde het openbaar onderzoek van 17 mei 2016 tot en met 15 juni 2016.

Gemeente Heers organiseerde het openbaar onderzoek van 18 mei 2016 tot en met 16 juni 2016.

Tijdens het openbaar onderzoek werden geen bezwaren ingediend.

Geen enkele zakelijkrechthouder beriep zich op het hoorrecht of vroeg gehoord te worden door het agentschap.

Conclusie: De uitgebrachte bezwaren hebben geen invloed op het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit. Het inhoudelijk dossier noch het beschermingsbesluit werden aangepast.

3. Conclusie

Aangezien er geen bezwaren werden ingediend tijdens het openbaar onderzoek, zijn er geen aanpassingen/wijzigingen aan het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit aangebracht na de voorlopige bescherming.